

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Evrimine Genel Bir Bakış*

An Overview of the Evolution of the International Relations Discipline

Erdi KUTLU¹

Öz

Uluslararası ilişkiler; eski Çin, Antik Yunan ve Roma uygarlıklarından başlayarak tarihsel bir çerçeve ve perspektif dahilinde günümüze taşınan bir kavram ve disiplinlerarası bir disiplini ifade eder. Bununla birlikte tarih boyunca var olmuş devlet, monarşi ve imparatorlukların karşılıklı, değişken ve konjonktürel ilişki biçimlerini bilimsel metotla yansıtan yekpare bir disiplin olarak uluslararası ilişkilerin özerk hale gelişi, yakın dönemin ürünü olup 20. Yüzyılın ilk çeyreğine denk düşer. Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi ve 1919 yılı bu açıdan bir milat olarak çokça kabul görür. Bu yönüyle bu çalışmada hem devletlerarası ilişkileri hem de bağımsız bir disiplini ifade eden uluslararası ilişkiler konseptinin teorileşme dönemleri ve tarihsel süreçleri genel ve derleyici bir bakışla açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Tarihçe, Teorileşme Süreci, Disiplin

Abstract

International relations refers to a concept and an interdisciplinary discipline that has been carried up to the present day within a historical framework and perspective, starting from Ancient Chinese, Ancient Greek and Roman civilizations. However, within the scientific method, as a monolithic field, it represents the mutual, varied, and conjunctural relationships that have existed throughout history among nations, kingdoms, and empires. The autonomy of international relations is a product of the recent period and corresponds to the first quarter of the 20th century. In this respect the end of the First World War and the following year 1919 are widely accepted as a milestone. In this regard, the theorizing periods and historical processes of the concept of international relations, which expresses both interstate relations and an independent discipline, have been studied to be explained with a general and compiling perspective.

Keywords: Discipline, History, International Relations, Process of Theorization

1. GİRİŞ

İki ya da daha fazla aktörün uluslararası sistemde birbirleri ile etkileşime girmesi uluslararası ilişkiler olarak adlandırılmaktadır². İlişki türü ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal vb. anlamda gerçekleşebilmektedir. Çoğu zaman kompleks bir yapıda ve anarşi durumu içerisinde bulunan aktörler birbirlerinin davranışlarını gözlemleyerek uluslararası sistemde pozisyon almaktadırlar. Tabi ki

devletlerin alacakları pozisyonlar sahip oldukları ekonomik, siyasal ve askeri güce bağımlı şekillenmekte ve değişkenlik göstermektedir. Uluslararası ilişkiler sisteminde en önemli aktörler devletler olsa da günümüzde aktörlerin sayısı giderek artmış ve artmaya devam etmektedir. Bunlar içerisinde devlet dışı aktörlere örnek olarak ulusüstü ve uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları, yüksek sermayeli çok uluslu şirketler vb. gösterilebilir. Başka bir deyişle küresel düzen ve hiyerarşik yapı, her seferinde yeni

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed. / Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Erdi KUTLU,

ORCID: 0000-0003-4340-2969

Phd., Ege Universtiy, Institute of Social Sciences, International Relations, İzmir, Türkiye. erdikutluuu@gmail.com

Bilim Doktoru, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler, İzmir, Türkiye. erdikutluuu@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 27.05.2023

Kabul Tarihi/Accepted : 20.06.2023

Çevrimiçi Yayın/Published : 28.07.2023

Makale Atfı Önerisi /Citation (APA):

Kutlu, E. (2023). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Evrimine Genel Bir Bakış. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 67-76. DOI:10.47899/ijss.1288688

² Bu çalışmada aktörlerin karşılıklı ilişki ve etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan uluslararası ilişkiler kavramı ile temel anlamda bu ilişkileri teorik çerçeveler kapsamında özerk sosyal bir disiplin olarak değerlendiren uluslararası ilişkiler disiplini ayırımına dikkat edilmeli, değerlendirme ve yorum yapılırken aynı kelime ile ifade edilen bu iki kavram dikkatle incelenmelidir.

aktörlerin sahneye çıkmasıyla dönüşmekte, yeniye evrilmektedir.

Eski çağlardan itibaren siyasal yapılar birbirleri ile etkileşime girmişler ve muhtelif ilişki biçimleri oluşturmuşlardır. Avrupa'da 1648 Vestfalya düzeni modern uluslararası ilişkiler düzeninin başlangıcı kabul edilmekle birlikte bu antlaşmadan itibaren geçen üç asırlık süreç sonunda uluslararası ilişkiler nihayet ayrı bir disiplin olarak belirginleşmiştir. Uluslararası ilişkiler özerk bir branş ve disiplinlerarası bir disiplin halini almadan önce alana dair konular hukuk, tarih ve siyaset bilimi disiplinlerinin sınırlarında ele alınmıştır. Vestfalya'dan itibaren geçen üç yüzyıllık sürede uluslararası ilişkilerin araştırma ve çalışma alanına haiz özerkliği tartışılmış ve ayrı bir disiplin olarak belirginleşene dek muhtelif sosyal bilim alanlarına eklenmiştir.

Uluslararası ilişkiler, moderniteye kadar gelen süreçte sisteme dahil olma ve etki yaratma açısından benzer alanlarda çalışmalar yürüten kişileri ve de yurttaşı/tebaayı dışarıda bırakıp sadece krallar ile prenslerin aralarında yürüttükleri pratik ilişkiler olarak algılandığı dönemin sonrasında, teoriyi ihtiva eden disiplin olarak Birinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle kavramsallaşmıştır. Savaş sonrası oluşan yıkım döneminde aktörlerin çoğalışı; başta Milletler Cemiyeti'nin kuruluşu ile Batı öncülüğünde serbest pazar ekonomisine dayalı liberal düzenin dünya genelinde etkisinin artması ve şirketler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının yeni aktörler olarak ortaya çıkmaları uluslararası sistemin dinamiğini değiştirmeye başlamıştır. Toplum içi ve dışındaki ilişkilerin değişimi ve gelişimine paralel sistemin evrimi süregitmştir. Burada önemli olan husus; sanayi devrimi ve gelişen teknoloji ile birlikte devletlerin birbirleri ile ekonomik, siyasi, diplomatik ve dış ilişki katmanlarının artış göstermesi ve birbirlerine olan karşılıklı bağımlılıklarının artmasıdır. İletişimin ve ulaşımın kolaylaşması ile küreselleşmenin ilk küçük adımlarının atılacağı aynı dönemde karşılıklı bağımlılığı var eden bir sistemin oluşması da doğal bir durum olarak belirmiştir. Daha önce bir kral, prens ya da imparator gözetiminde yaşayan ve onların tebaası durumunda bulunan halklar düzeninden vatandaşlığı esas alan modern devletler sistemine geçiş ile vatandaşlık bilinci gelişmiştir. Tabi ki bunda Fransız İhtilalinin paradigmal etkileri ve getirdiği fikirler çok önemli olmuştur. Yeni yasalarla halk içinde daha önce tebaa olan bireylerin her birinin devlet içindeki yükümlülük ve haklarının net olarak belirlenmesi ve politik sisteme entegre olmasıyla devletlerarası ilişkilere halklar nezdinde kamu ve bireylerin ilgisi ve etkisi artmıştır. Yalnızca krallardan ve prenslerden oluşan mutlakiyetçi yönetim biçimlerinin yerini sembolik monarşiler içerisindeki demokrasi veya yeni kurulan cumhuriyetlerin

almaya başlaması ile vatandaşları odak noktasına yerleştiren modern diplomasinin oluşması uluslararası ilişkilere bakışı değiştirmiştir.

Dünya genelinde önemli sosyologların, siyaset bilimcilerin, hukukçuların ve tarihçilerin devletler arası ilişkileri diplomatlar gibi sıkı takip etmelerine binaen olayların farklı alanlardaki yorumlarının devletler arası ilişkileri anlamada eksikliği anlaşılmıştır. Muhtelif alt disiplinlerin bütünleşmesi sonucunda daha sağlıklı değerlendirilebilme yapabilmenin önemi iyi anlaşılmıştır. Daha önce yaşanan birçok savaşla kıyaslandığında Birinci Dünya Savaşı gibi küresel ölçekte insanlığın öncesinde yaşamadığı türden büyük bir felaketin ve kitlesel kayıpların şahitliğinde birden çok disiplini içinde barındıran uluslararası ilişkiler disiplininin doğuşu hızlanmıştır. Uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışı açısından Birinci Dünya Savaşı'nın bir milat olduğu tanımlanmaktadır. Disipline özerkliği kazandıran savaş sırasında gerçekleşen kayıpların ve bu denli büyük bir felaketin bir daha yaşanmaması adına gerekli önlemlerin alınması zorunluluğu, denetim mekanizması görebilecek bir uluslararası sistemin inşasına yönelik ihtiyacı somutlaştırmıştır. Sistemsel ve kapsamlı bir çerçevede devletler arası olayları temel alacak zeminde bir çalışma alanı oluşturulduktan sonra uluslararası ilişkiler özerk bir disiplin halini almıştır.

2. TARİHÇE VE TEORİLEŞME

Uluslararası ilişkiler teorileri uluslararası olayların neden ve nasıl meydana geldiğiyle ilgilenmesinin yanında nasıl oluştuklarını incelemektedir (Aydın, 1996). Vestfalya'dan Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemde uzun bir oluşum ve dönüşüm süreci yaşayan uluslararası ilişkiler disiplini mevcut özerk perspektifini esasen ilk olarak 1789 Fransız İhtilali'nde kazanmıştır. O döneme değin Avrupa'da birkaç kısa ve kesintili dönem haricinde yönetim biçimleri monarşiler olduğundan, uluslararası ilişkiler olarak adlandırılan yapı hanedanlar arası ilişkiler şeklinde de adlandırılabilir. 1648 Vestfalya Anlaşması Avrupa'da modern ulus devletler sisteminin temelini yaratmıştır (Osiander, 2001). Fransız İhtilali milliyetçilik başta olmak üzere çağ değiştiren akımlar doğurmuş, ulus-devlet yapılarının dünya geneline yayılması etkisiyle 'bir ulus-halkın' tamamı adına politikalar yürütülmeye başlanmış ve insanlar ülke içinde bizzat kendilerinin oluşturduğu ve de en azından söylemsel olarak "halk adına" yürütülen dış politikalarla ilgilenmeye başlamışlardır.

Birinci Dünya Savaşı; Avrupa'da sanayi devrimi ile ortaya çıkan üretim ve bunun sonucunda gerçekleşen dış pazar arayışı ile sömürgecilik hareketlerinin vahşi bir rekabeti körüklemesi ve sıcak savaş alanına yayılması sonucunda gerçekleşmiştir. Teknolojinin gelişmesi ve askeri alanda

kullanılmasıyla üretilen silahların ciddi kitlesel ölümlere yol açması insanların ilgisini iç siyasetten dış siyasete çekmeye başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının ve medyanın etkisi ile haber almanın ve iletişimin yaygınlaşması halkları oluşturan bireylerin devletler arasında gerçekleşen politik ilişkileri daha kolay takip edebilmesini sağlamıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası tüm dünyayı ve özellikle gelişmiş ulusları etkileyen o döneme dek oluşan tarifsiz en büyük yıkımın oluşması, böyle bir savaşın bir daha yaşanmaması için önleyici mekanizmaların oluşturulması ve devletler arası sürekli toplantıların yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Geçmiş ve günümüzü kapsamlı tahlil ederek gelecekteki yıkıcı savaşların önlenmesini sağlamak ihtiyacı ve bunun sürekli bir perspektife yayılması ile uluslararası ilişkiler disiplininin çerçevesi çizilmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde disiplinin idealist bir çerçevede oluşturulduğu söylenebilir. Sonraki yakın dönemde devletler ve onların oluşturduğu uluslararası ve ulusüstü örgütler (Birleşmiş Milletler, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu gibi) idealist güdülerden hareketle oluşturulan disiplinin realist aktörleri olarak öne çıkmıştır (Akademik Perspektif, 2015). Günümüzde Avrupa bütünleşmesinin yürütücüsü Avrupa Birliği'nin başta genişleme politikası olmak üzere kurduğu ilişki biçimleri iki yaklaşımı sentezlemektedir (Cavoski, 2015).

Devletler arası ilişkiler, münhasıran bir çalışma alanı olarak Birinci Dünya savaşından sonra tamamen kabul görmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası ve sonrasında gittikçe belirgin bir alan haline almıştır. Uluslararası ilişkiler tanımlamasındaki ulus sözcüğü devleti ifade ederken günümüzde devlet dışı aktörlerin de dünya politikasında etkilerini göstermesinden sonra uluslararası ilişkiler disiplini muhtelif teorik evrimler geçirmiştir (Little, 1999). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1930'lara kadar rastlayan dönemlerde idealizm-realizm, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki 1950-1960 dönemlerinde gelenekselcilik-davranışsalcılık ve 1980 sonrası dönemde ise pozitivizm, post-modernizm ve konstrüktivizm temelinde tartışmalar sürdürülmüştür (Lapid, 1989). Oluşum sürecinde aktörler nezdinde yalnızca devletleri kapsayacak şekilde tartışılan uluslararası ilişkiler, devletlerin dünya barışını koruma konusundaki başarısızlıklarının görülmesinden sonra uluslararası ilişkilerin yalnızca devletler arası ilişkiler çerçevesine sınırlandırılmasının mümkün olmadığını anlaşılması ile farklı bir boyut kazanmış, devlet dışı diğer aktörleri de kapsayan bir disiplin alanı günümüze evrilmiştir.

Uluslararası ilişkiler bir sosyal disiplin olduğundan konusu insan temelli alanları siyasal, sosyal, toplumsal, ekonomik açıdan incelemeye tabi tutmaktadır. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler hukuk, tarih, siyaset bilimi, iktisat,

psikoloji, sosyoloji gibi muhtelif bilimlerin harmonizasyonunu içermektedir. Vatan toprağı adı verilen belirli sınırlar içerisinde oluşturulan devlet yapısının, o devletin üyesi olduğu oluşumların, örgütlerin ve kendi içinden çıkan gerçek ve tüzel kişilerden oluşacak devlet dışı oluşumların davranışlarını ve verdikleri tepkileri incelemek için yukarıda bahsedilen sosyal bilim alanları büyük önem arz etmektedir. Sayılan bilim dalları olmadan uluslararası ilişkileri detaylı ve tam olarak doğru tahlil etmek pek mümkün gözükmemektedir (Hobson, 2000). Tüm bunlar dikkate alındığında uluslararası ilişkilerin homojenlikten ziyade heterojen bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir (Evans and Newnham, 1998). Muhtelif bilim dalları ile olan ilişkisinden dolayı bu heterojenlik uluslararası ilişkilerin farklı boyutlarında tezahür etmektedir. Bu durum bazen uluslararası ilişkilerin tamamen özerk bir disiplin olarak adlandırılmayacağı tartışmalarına sebebiyet verse de uzun süren oluşum süreci ile birlikte disiplinin oluşturduğu altyapısı, teorik çerçevesi ve geliştirilen yeni teorilerle daha da zenginleşen yapısı ile uluslararası ilişkiler disiplini kendisine yönelik bu eleştirileri güncelde disiplinlerarası bir disiplin hüviyetiyle bertaraf edebilmektedir.

Sosyal bilimlerdeki diğer özerk disiplinler gibi uluslararası ilişkiler disiplini de bünyesine katılan kuramsal yaklaşımlarla şekillenmiş ve yaşanan teorik tartışmalarla gelişme göstermiştir. Kuramsal çerçeve ve tartışma bakımından üç döneme ayrılarak açıklanmaya çalışan uluslararası ilişkiler disiplini özüne bağlı araştırma alanları ve yöntemleri ile diğer sosyal bilimlerden ayrı bir disiplin özelliği kazandığı gibi kapsamlı olarak açıklamaya çalıştığı konular da diğer disiplin alanları ile işbirliği içerisinde. Ancak uluslararası ilişkilerin var olması için gerekli tartışmaları yaratan kuramların her biri tek başına kesin bir çözüm veya formül sunamamaktadır. Esasen Uluslararası ilişkilerin gerçek hayata yekpare uygulanabilirlik sorunsalı bulunmaktadır (Bostancıoğlu, 1995). Bu durum uluslararası ilişkiler sisteminin anarşik ve münhasıran kaotik yapısından kaynaklanmaktadır. Konjunktürel düzeyde farklılaşan devlet davranışları da başka bir faktördür. Sosyal bir akademik disiplin olan uluslararası ilişkiler, temel bilimler olan fizik, kimya, matematik gibi kesinlik içeren bir sayısal bilim olmadığından uluslararası ilişkilerde iki kere iki dört eder şeklinde kesin bir yargıya varılamamaktadır. Aslında sözü edilen ve bir eleştiri olarak getirilen husus zaman zaman tüm sosyal bilimler için geçerli olmaktadır. Sayısal ve sosyal bilimler yapısı itibari ile ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda ve çalışma alanlarının özgünlüğü ile altyapıları değerlendirildiğinde uluslararası ilişkiler özerk bir disiplin statüsüne girmektedir.

Ulus devletlerin uluslararası ilişkiler içindeki imtiyazlı durumu 1950'li yıllardan itibaren tartışmaya açılmıştır

(Gönlübol, 2014). 1980'lerde neoliberal düzenin uluslararası sistemde hakim kılınması ve 1990'ların başında Soğuk Savaş'ın sona ermesi uluslararası ilişkilerde yeni aktörlerin doğuşunu hızlandırmıştır (Sönmezoğlu, 2019). 21. yüzyılda küreselleşme ve teknolojinin yaygınlaşması ile birlikte devletlerin dünya politikasında ve dış politikada karar alıcı pozisyonlarının daha karmaşık ve müdahaleye açık bir yapıya sahip olmasından sonra (Brown et al., 1995) ulus devletlerin uluslararası sistemdeki imtiyazlı konumları ciddi biçimde tartışılmaya başlanmıştır (Rosenau, 1976). 20. Yüzyılda tamamen disiplin haline alan ve çeşitli evrelerden geçen uluslararası ilişkiler disiplini oluşturduğu yeni kuramsal yaklaşımlarla varlığını daha da geliştirmiştir. Küresel bir dünya devleti kurulmadığı sürece uluslararası ilişkiler disiplininin özerk statüsünün ortadan kalkmayacağı sık sık dillendirilmektedir. Teknolojik ilerleme sebebiyle devletler dışında ortaya çıkan yeni güç odakları, değişen ve çeşitlenen ilişki biçimleri, devletlerin dış yapılarının belirsizleşmesi, iç yapı ve dış yapı gibi ayrımların giderek ortadan kalkması (küreselleşme dolayısı ile devletler içindeki iç ve dış politikanın birbirine geçmesi) (Keohane and Nye, 1977) ayrıca kimlik, kültür, cinsiyet, çevre gibi araştırma alanlarında yapılan çalışmaların (Vanderluis, 2000) uluslararası ilişkiler disiplinine kattığı yeni çerçeve kapsamlı genel geçer kuramsal tasarımları zorlaştırmaktadır. Özerkliğin sürdürülmesi açısından geçmişte disiplinin oluşturulması sürecinde yaşanan kuramsal tartışmaların iyi analiz edilmesi ve yeni kuramsal inşaların bunun üzerine bina edilmesi uluslararası ilişkiler disiplininin geleceğinin aydınlatılması açısından önem arz etmektedir (Ateş,2009).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerin özerk bir disiplin biçiminde ortaya çıkması ilk dönem realizm-idealizm tartışmasının sonucunda gerçekleşmiştir. İki yaklaşım birbirlerine zıt ve tarihsel olarak farklı dönemlere çekilmiş olsa da disiplinin oluşumunda birbirlerini tamamlayıcı ve disiplini yaratıcı bir etki üstlenmişlerdir (Çalış ve Özlük, 2007). İdealizm-realizm çekişmesinin disiplini inşa etkisi asla göz ardı edilemezken, idealizm daha çok disiplinin bağımsızlığının kazanılmasında, realizm ise kuramsal bağımsızlığın oluşmasında etkili olmuştur. Disiplinin ortaya çıkışının teorilerin birbiri ile oluşturduğu tartışmalar uluslararası ilişkilere özerkleşme yolunda ivme katmış, kuramsal altyapı daha sonra oluşturulan teorilerle birlikte daha fazla geliştirilmiştir.

3. ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN SOSYAL BİLİMLERDE YERİ

Sosyal bilimler, birbirleri ile iç içe geçmiş bir yapının unsurları olarak sıralanır. Karşılıklı bağımlılığın yüksek

olduğu sosyal bilimler üst alanında uluslararası ilişkiler disiplini muhtelif disiplinlerden istifade etmektedir. Uluslararası ilişkiler bilim dalı olarak kabulden ziyade akademik disiplin statüsüne haizdir (Bostancıoğlu, 1995). Uluslararası ilişkiler disiplinin gelecekte varlığını sürdürülebilmesi başlangıçta kuramsal çerçeveler vasıtası ile oluşturulan sınırlarının korunmasına bağlıdır. Felsefe, siyaset bilimi, tarih, sosyoloji, psikoloji, hukuk, iktisat gibi alanlar içinden yeni bir disiplin olarak doğması sözü edilen bilim disiplinlerinin geçmişte ve günümüzde uluslararası ilişkiler alanına giren olayları tam olarak tek başına açıklayamamasındandır. Uluslararası ilişkiler disiplini olayları açıklarken sayılan muhtelif bağımsız disiplinlerden faydalanmaktadır ancak bu onun disiplin olarak bağımsızlığı yitirmesini sağlayacak düzeyde olmadığı ve olaylara teorik açıdan özgün açıklama getirdiği sürece özerk bir disiplin statüsünü koruyacağı açıktır (Miller, 1983). Burada önemli olan uluslararası ilişkiler disiplininin çalışma alanına giren olayları ve konuları açıklarken özgün ve kapsamlı bir çerçeve sunmasıdır.

Sosyal bilimlerde bağımsız bir disiplin oluşabilmesi için kendine özgü çalışma alanı ve bununla birlikte incelenilecek alt çalışma alanlarının oluşması gerekmektedir. Uluslararası ilişkiler henüz genç sayılabilecek bir disiplin olarak tanımlanırken kendine ait alt inceleme dallarının olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerdeki diğer bilimler ile ilişkisinden dolayı müşterek mevcut disiplinler arası bazı alanlar uluslararası ilişkilerin çatısında toplanmıştır. Örnek olarak; siyasi tarih, dış politika, uluslararası iktisat, uluslararası örgütler, uluslararası hukuk vb. verilebilir (Ateş, 2009).

Uluslararası ilişkilerin hukuk disiplininden farklı değerlendirilmesi öncelikle devletler arasındaki ilişkilere bakışın negatiften pozitifte dönmesi ile mümkün olmuştur (Schreuer, 1993). Uluslararası sistemde gerçekleşen olayların hukuk bilimi perspektifinde açıklanması; devletler arası ilişkilerin konusunun uluslararası hukuk kapsamında değerlendirilmesi ve savaşlarda geçerli bir hukuk yaratılması hususunda tartışılmıştır. Bu yaklaşım yalnızca savaş dönemlerinde geçerli kuralların oluşturulmasını öngördüğünden negatif bir yaklaşım haline gelmiştir. Devletlerin iki savaş arası dönemde barışın tesis edilmesini öngören durumu inceleyen idealist görüş, barışın sürekli olarak tesis edilmesi için yasakçı zihniyetin aksine işbirliğini savunmuştur. Yasaklardan ziyade devletler arasında işbirliği ve dünya barışı sağlamak için yalnızca geleneksel hukuk temelinde olaylara bakmanın yetersizliği anlaşılmıştır. Bu dönemde idealistlerin uluslararası örgütler yoluyla devletler arası arenada sağlam temelli işbirliğinin oluşmasını savunmaları (Smith, 1995) ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yıkıcı ve buhranlı düzen, dönemin ABD başkanı

Woodrow Wilson'un inisiyatifi ve girişimleri ile Milletler Cemiyeti fikrini ortaya atarak genel bir uluslararası örgüt şemsiyesinin tüm dünya devletlerini kapsayacak şekilde oluşturulması geleneksel hukukun aşarak hukuktan bağımsız yeni bir disiplinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Hollis and Smith, 1990).

Uluslararası ilişkilerin klasik tarih yaklaşımından ayrışması da idealist düşünceden kaynaklanmıştır. Geleneksel biçimiyle tarih disiplini geçmişteki medeniyetler arası ilişkilerin incelenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Devletler arası ilişkilerin tarih biliminde kullanılan olayları kaydetme metoduyla incelenmesi eksiklikler ortaya çıkarmıştır. Tarih alanı içinde değerlendirilen siyasi tarih de devletler arası ilişkilerin yazımı konusunda ihtisaslaşmıştır. Tarih bilimi olayları yazma ve kaydetme tekniği şeklinde yerleşmişken tarihten bağımsız olarak uluslararası ilişkiler disiplini sahip olduğu kuramsal çerçevesi ile birlikte uluslararası düzenin ve devletler arası ilişkilerin müseterek kurallara bağlılığını tartışmaya başlamıştır (Levy, 1997). Tarih biliminin araştırma ve kaydetme özelliğinin ötesine geçememesi ve dünya barışının sağlanması için icracı fikirler üretmemesinin etkisi ile uluslararası ilişkilerin tarih biliminin yetersizliklerini örtbileceği düşüncesi temelinde uzmanlar çalışmalar yürütmüşlerdir.

Uluslararası ilişkilerin siyaset biliminden ayrışmasında idealist bakış açısının çok önemli yeri bulunmaktadır. Devlet yapısı ve iç işlerini içeren olaylarla ilgilenen siyaset bilimi devletin sınırlarına giren konuları kapsamaktadır. Devletler arası ilişkiler ile siyasi tarih ve uluslararası hukuk ilgilendiğinden siyaset bilimi devletin iç işlerini aşan konularda dış siyasetini derin incelemesine imkan vermemektedir. İdealist görüş devletler arası ilişkilerin de genel anlamda siyasetin konusu olabileceğini öne sürmüş ve uluslararası ilişkilerin siyaset biliminden kopmasına ön ayak olmuştur. Çalışma alanlarını iç siyaseti ilgilendiren konular oluşturduğundan siyaset bilimi bütüncül ve özgün olarak devletlerin dış siyasetleri konusunda yöneltile sorulara cevap verememiş ya da yetersiz kalmıştır.

Uluslararası ilişkilerin bir disiplin olarak ortaya çıkışı siyaset bilimi, tarih ve hukuk bilimlerinin sentezinden oluşan idealist görüşlerin büyük ölçüde alt yapısını oluşturması akabinde tamamen ayrışması ile gerçekleşmiştir. İdealizm devletler arasında meydana gelen savaşları devletlerin büyük ölçüde kendi aralarında gerçekleştirdikleri ittifaklar, gizli diplomasi ve anlaşmalara dayandırmıştır (Schmidt, 1998). İdealistler, Dünya toplumlarının tamamını kapsayacak şekilde bir uluslararası örgütlenme ve normlar oluşturulmasıyla kapalı kapılar ardında yapılan gizli görüşmelerin önleneyeceği ve kollektif güvenlik anlayışının hakim kılınacağını açıklamışlar ve bu sayede kalıcı barışın tahsis edilebileceğini belirtmişlerdir (Burchill, 2001). Öne

sürülen görüşler eleştiri almış olsa da idealizmin uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin olması konusunda geliştirdiği görüşler elzem katkı sağlamıştır (Smith, 2000).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arası dönemde etkili olan idealizm, savunduğu görüşlerin kalıcı barışı tahsis edememesi sebebiyle yerini uluslararası sistemde anarşi ve kaosu temel alan devlet merkezli realizme bırakmıştır. Bu dönemde kuramsal özerklik ortaya çıkmakla birlikte realizm ve güç teorisi (James, 1964) üzerine dünyayı yönetmeye başlayan ABD hegemonyasına karşı siyasi seçenekler üzerine yoğunlaşan bir görüş haline gelmiştir (Hoffman, 1977). Günümüzde bu yaklaşım, ABD hegemonyasına karşı diğer büyük güçlerin başını çektiği çok kutupluluk olarak adlandırılmaktadır. İdealizm-Realizm çekişmesiyle disiplinin teorik çerçevesi geliştirilmiş, sınırları genişlemiş, anarşik ve kaotik bir dünya düzeni içerisinde farklı görüş ve yaklaşımlar oluşturulmuştur.

Uluslararası ilişkilerin varlığı dünyada gerçekleşen olaylara siyasal, sosyal, hukuki, ekonomik ve tarihi perspektiften bakarak ne ölçüde açıklayabileceğine, cevap yaratabileceğine ve disiplin ölçütleri çerçevesinde değerlendirildikten sonra kabul görmesine bağlıdır (Ateş, 2009). Sosyal bilimler içerisinden çıkan bir disiplinin özerk olarak adlandırılabilmesi için ilk olarak disiplin özerkliğinin daha sonra ise kuramsal özerkliğinin oluşması gereklidir. İlk olarak çalışma ve inceleme alanının belirlenmesi disiplin özerkliğini oluştururken kuramsal yaklaşımla içinin doldurulması sürekli ve geleceği olan bir disiplin halini alması için gereklidir. Bu bakış açısı ile uluslararası ilişkiler disiplininin sürdürülebilirliği için kuramsal altyapısının önemli olduğu sonucu çıkmaktadır ki konjonktürel yorum ve değerlendirmeye tabi olarak kuramsal altyapının dinamik ilişkiler çerçevesinde yeni yorumlamalarla geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Doğa bilimlerinde olduğu gibi sosyal bilimlerde de kuramsal yaklaşım ilgili alanın bilimselliğinin tescili ve devamı için olmazsa olmazdır. Yeni bir kuram oluşturma veya kuram ödünç alma şeklinde olabilir. Bundan sonraki evrede yeni oluşturulan veya ödünç alınan kuram disiplin özerkliği sağlanmış alana uyarlanmalıdır (Popper, 1959).

Uluslararası ilişkiler disiplininde kuramsal özerkliği sağlamaya yönelik ilk girişimler İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında realizm çerçevesinde gerçekleşmiştir. İdealistlerin özerk ve çalışma alanının belirledikleri uluslararası ilişkiler disiplinine realistler tarafından devletlerin dış ilişkilerine ilişkin güç ve ulusal çıkar odaklı muhtelif varsayımlar ve kavramsal açıklamalar sunulmuştur (Lijphardt, 1974). Realist açıklamalar kuramsal önermelerin ve akabinde kuramsal oluşumların ilk aşamasını oluşturmuştur. Realizme göre uluslararası politikayı

devletlerin güç siyasetinden (power politics) bağımsız düşünmek literatürün baştan eksik olmasına yol açar (James, 1964). Realist açıklamalar o dönemde oldukça fazla 'iyi niyetli' görünen barışçıl ve uluslararası işbirliğini önceleyen idealist yaklaşımları çürütmek amacıyla ifade edilirken uluslararası ilişkiler disiplininin kuramsal alt yapısının oluşmasında temel yapı taşı olmuştur (Ateş, 2009). Realistlerin uluslararası ilişkiler disiplininin terminoloji oluşturmasında da önemli çalışmaları olmuştur.

Soğuk Savaşın bitişiyle 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan post-modern teorilerin (Cochran, 1995) disiplinin ortaya çıktığı dönem ile gelişimi sürecindeki olgularla örtüşmediği bu sebeple uluslararası ilişkiler disiplininin özerk olarak değerlendirilemeyeceği bazı çevreler tarafından dillendirilmektedir. İtirazlar yapılırken, ilk dönemdeki kuramsal yaklaşımlarla bir yakınsama olmadığı disiplinin ilk dönem mirası ile alakasının kalmadığı görüşü ileri sürülmüştür (Crawford, 2000). Ancak ilk dönem tartışmalarına atıfta bulunularak yapılan savunmalara baktığımızda devletin günümüzde uluslararası sistemde hala birincil aktör ve yegane egemen olduğu açıktır. Devletler tamamen ortadan kaldırılmadığı ve uluslararası sistemdeki mevcut egemen konumları lağvedilmediği sürece uluslararası ilişkiler disiplininin bağımsız bir disiplin olarak konumunu sürdüreceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Eleştirel teorilerde görülen itiraz da aslında uluslararası ilişkiler disiplinine değil ilk dönemlerde aşırı realizm endeksli yaklaşımlara bir karşı çıkma, eleştiridir.

Sosyal bilimlerde kabul görmüş bir yaklaşıma alternatif, onu eleştiren bir yaklaşım veya yaklaşımların getirilmesi onu zayıflatan, disiplini ortadan kaldıran bir durumu her zaman yaratmaz. Aksine disiplini geliştiren ve konumunu güçlendiren bir olgudur (Lapid, 1989). Temel kavramların farklı yorumlanmasıyla birbirlerine karşıt halde bulunan yaklaşımlar ve onların arasındaki tartışmalar disiplinin geleceğine katkıda bulunurken disipline güncellik katmaktadır. Bir sosyal disiplin olan uluslararası ilişkiler için de durum benzer şekildedir. Disiplinin oluşmasına başlangıçta en büyük katkıyı yapan realizm/idealizm tartışması disipline zarar vermemiş aksine alt yapısının temellendirilmesinde vesile olmuştur. Bir yaklaşımın eksik kaldığı alan dönemsel muhtelif yaklaşımlar tarafından doldurulmuş ve disiplin daha da olgunlaşmıştır.

Uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin olarak varlığını sürdürebilmesinde bazı konjonktürel gelişmeler disiplini olumsuz etkileyebilir. Son dönemlerde etkisini oldukça gösteren küreselleşme önemli bir örnektir. Küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı siyasi ve iktisadi gelişmeler, sınırların fiziksel anlamda ortadan kalkması, gelişen uluslararası ticaretle birlikte çok uluslu büyük şirketlerin

ortaya çıkması ile bunların sayılarının giderek artması uluslararası ilişkiler disiplininin çalışma alanını bir yandan belirsizleştirmektedir. Disiplinin inceleme birimi olan temel aktör devletlerin etkisinin azalması hatta egemenliğini diğer aktörlerle daha fazla paylaşması olasılığı disiplinin gelecekte bağımsızlığını koruyamayacağı endişelerini arttırmaktadır. Ancak daha önce de açıklandığı gibi devletler tamamen ortadan kaldırılmadığı ve egemen durumlarını sürdürdükleri sürece uluslararası sistemde temel aktör olarak yer almayı sürdürecekler ve uluslararası ilişkiler disiplininin çalışma alanlarının geliştirilmesine ve kuramsal yeni yaklaşımların doğmasına ön ayak olmaya devam edeceklerdir.

Uluslararası ilişkilerin küreselleşme sonucunda kendi varlığına yönelik ortaya çıkan olumsuz gelişme ve dinamikleri bertaraf edip, özerkliğini koruyabilmesi yeni açılımlar ve yaklaşımlar geliştirebilmesine bağlıdır. Disiplinin bağımsızlığı kapsamında günümüzde gerçekleşen ve gelecekte yapılacak tartışmaların ana eksenini iki konu oluşturmaktadır. İlki çalışma ve inceleme alanı ile ilgilidir. Dünya politikasının devletler arasından ziyade küresel çok aktörlü nitelikler göstermeye başladığı, bu çerçevede küresel ortamda etkin hareket eden aktörlerin sadece devletler olmadığı onların yanında başka aktörlerin de (çokuluslu şirketler, sivil toplum girişimleri, uluslararası örgütler, küresel terör örgütleri vs.) olduğu yolunda güçlenen gelişmeler ekseninde disiplinin çalışma alanının uluslararası sistemden küreselle, inceleme biriminin de tekillikten (devlet endeksli) daha fazla çoğulluğa (çok aktörlü) doğru kaydığı iddia edilebilir. Bu bağlamda uluslararası ilişkilerin inceleme ve kapsama alanı/birimini ayırıcı tanımlamanın ilk ve esas olarak disiplinin ismi konusunda yoğunlaşacağı ifade edilmektedir. İsim minvalinde tartışma konusu meydana gelebilecektir. Örneğin; uluslararası yerine küresel, devletlerin dışyüzü yerine küresel aktörlerin hepsi gibi. İkincisi değişen alana/birime uygulanabilecek kavramsal/kuramsal girişimler tartışmalarda önemli yer edinecektir. Dönüşmekte olan çalışma alanı/inceleme birim(ler)ine bağlı olarak ilk aşamada tanımlayıcı kavramların oluşturulması ve ardından bu kavramlar üzerine karşıt kuramların geliştirilebilmesi, disiplinin özerkliğinin sürdürülmesinde belirleyici olabilecektir. Dünya politikasının yeni durum ve hiyerarşilerini açıklayabilecek kuram geliştirebilme kabiliyeti disiplinin özerkliğinin en önemli test alanlarından birini oluşturacaktır. Disiplini geçmişte siyaset biliminden, hukuktan, tarihten ve kısmen iktisattan özerk hale getiren özelliklerin 21. yüzyılda dönüşen/değişen ilişkiler çerçevesinde belirsizleştiği ve bu disiplinlerde de küresel ilişkileri açıklayıcı bir kısım kuramsal girişimlerin ortaya çıktığı dikkate alındığında, uluslararası ilişkiler disiplininin yine bir yol ayrımında olduğunu söylemek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır. Hem alan/birim hem de kuram olarak özerkliği tehdit altında olan

disiplinin küresel karmaşadaki yol ayırımından kendine özgü yaklaşımlar geliştirerek özerk bir disiplin temelinde var olabilmesi mümkündür. Buna ilişkin iki gerekçe sayılmaktadır. Birincisi, egemenlikleri aşınıyor ve tırpanlanıyor olsa bile dünya politikasının gelecekte başta devletler ve yeni ortaya çıkan öteki aktörlerin ortak katılımıyla yürütüleceğidir. Bu çerçevede, çalışma alanı/inceleme birimi doğrultusunda uluslararası ilişkileri veya gelecekteki muhtemel yeni adıyla küresel ilişkileri öteki sosyal disiplinlerden özerk kılabilen alan/birim hala mevcuttur. İkincisi, önceki önermeye bağlı olarak disiplinin kendine özgü kavram ve/veya kuram inşa edebilmesi veya mevcut kuramsal yapısını yeni duruma göre dönüştürebilmesi kuvvetli ihtimal dahilindedir. Disiplin içindeki üçüncü dalga tartışmaların yoğunlaştığı noktaların bir kısmı bunları içermektedir (Ateş, 2009). Açıklanan perspektif doğrultusunda gerçekleşecek olası bir dönüşüm uluslararası ilişkilerin mevcut güçlü altyapısı kullanılarak yeni bir isimle evrimleşmesini ve diğer sosyal bilimlerden özerk bir disiplin olarak devamını sağlayabilecektir.

4. SONUÇ

Uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin olarak değerlendirilmesi konusunda çeşitli tartışmalar süregelmiştir. Nevi şahsına münhasır ve bağımsız bir disiplinden söz edebilmek için ilk olarak diğer disiplinlerden kesin çizgilerle ayrılması, kendi sınırlarını ve çalışma alanını netleştirmiş olması, disipline ait çalışma birimleri ve (aktörler ve roller) ile yapı ve sürecin ifade edilmesi elzemdir. Bu durum ontoloji olarak tanımlanmaktadır. Disiplin içinde çalışma yapan uzmanların ontolojik algılamayla oluşturduğu epistemolojik zemin disiplinin oluşumu için ikincil şarttır. Ontolojinin nasıl değerlendirmeye tabi tutulduğu ve epistemik zeminde hangi yöntemlerin kullanıldığına dair sorunsalın varlığı gereklidir. Metodoloji bu sorunsala verilen cevaptır. Yapılan çalışmalar temelinde disiplinin birikimi ve disiplin çalışanlarının iletişiminin sağlanması yanında bir terminoloji oluşturulmasını gerektirmektedir. Ontolojik ve epistemolojik temelde ve metodoloji ile terminoloji açısından da yeterli olgunluğa sahip olduğu kabul edilen uluslararası ilişkiler dört ögeyi içeren bir yapıya haiz bağımsız bir disiplin olarak tanımlanmaktadır.

Bağımsız bir disiplin olmasına rağmen uluslararası ilişkilere ontolojik, terminolojik, epistemolojik ve metodolojik eleştiriler yapılmaktadır. Eleştirilerin başını disiplinin ortaya çıkışından günümüze epistemolojik, metodolojik ve ideolojik olarak parçalanmışlık savı oluşturur (Brecher, 1999). Parçalanma sonucunda disiplinin temel çalışma alanlarının netleşmesi engellenmektedir (Morgenthau, 1970). Temel ve kuramsal çerçevesinin oluşumunda yer alan teorik çalışmaların uluslararası ilişkiler disiplininin

çalışanları tarafından ortaya çıkarıldığını söylemek zordur. Disiplinin oluşum ve gelişim sürecinde kullanılan teorilerin hiçbiri uluslararası ilişkiler disiplini tarafından doğrudan oluşturulmamış ve tamamı ithal edilmiştir. Teorik özgünlük sıkıntısı tüm sosyal bilimler için geçerlidir. Ancak bu durum uluslararası ilişkiler disiplininde daha belirgindir ve birçok disiplin çalışanının ileri sürdüğünün aksine uluslararası ilişkiler disiplininin disiplinler arası ve çok disiplinli yapısı alan çalışanları için zaman zaman önemli sıkıntılar oluşturabilmektedir. Sıkıntıları ortadan kaldırabilmek için disiplinin tarihini iyi anlamak ve epistemolojik zeminini ile formasyonunu etkileyen öğeleri analiz etmek gerekir. Verilebilecek yanıtın uluslararası ilişkiler disiplininin evrimine özgünlük/disiplin perspektifi açısından katkı sunacağı açıktır (Krombach, 1992).

Sistematik uluslararası ilişkilerin modern anlamda miladı olarak görülen Vestfalya Antlaşması'ndan günümüze incelediği konular ve kurucu öğeleri itibarıyla daha geniş bir yelpazede anlamlar barındırmaktadır. Vestfalya sistemi ile birlikte monarşilere bağlı milli orduların kurulmasıyla ulusal güvenlik ve vatan toprağının muhafazası devletin korucuyuculuğuna bırakılmış, devletler arası güç dengesi ve devlet yapısında sekülerleşme Avrupa'da uluslararası ilişkileri papanın öncülüğündeki din hegemonyasından kurtarmıştı.

20. yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşının etkisi ile oluşan kırılmalar sonucunda uluslararası ilişkileri tek düze olarak açıklamak zorlaşmış; birim, yapı ve süreç bağlamında ilişkileri anlamak ve tahlil etmek zorlaşmıştır. Soğuk Savaş'ın bitişiyle uluslararası ilişkilerin daha karmaşık bir yapıya bürünmesine istinaden devletler arasındaki ilişkileri ve onların politikalarını analiz edebilecek, kalıcı barışı tesis edebilecek bir teorik zeminin oluşturulması ihtiyacı baş göstermiştir. Disiplinsel dönüşüm ve akabindeki kuramsal açıklamalar diğer sosyal bilimlerle kıyaslandığında yakın döneme rastlamıştır (Özlük, 2009).

Hızlı küreselleşme süreci ve neoliberal politikaların etkisiyle ülkeler arasındaki keskin sınırların ortadan kalkması ve devletler kadar egemen olmamasına karşın büyük sermayeleri ve geniş nüfuzlarıyla öne çıkan yeni aktörlerin yükselişi göz önüne alındığında uluslararası sisteme dönük özgün kuramsal açıklamalar uluslararası ilişkiler disiplininin gelecekte özerk yapısının gelişimine yönelik muhtelif cevap ve değerlendirme zeminini oluşturacaktır. 20. Yüzyılda çok uluslu şirketlerin medyatik ve ekonomik gücü öne çıkarken, çok uluslu yapıların ekonomik baskınlığının yanında klasik ana akım medyadan farklı olarak sosyal medyanın etkisi de ön plandadır. 21. Yüzyıl bilim, kültür ve teknolojisinin uluslararası ilişkilere etkisi, aktörlerin sayısındaki artışın yanı sıra çoklu etkileşimin daha çok boyutlu hale gelişiyle ve de

uluslararası sistem ve hiyerarşileri dönüştürmesiyle belirginleşmiştir.

KAYNAKÇA

- Ateş, D. (2009). Uluslararası ilişkiler disiplininin oluşumu: idealizm/realizm tartışması ve disiplinin özerkliği, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10 (1), 11-25.
- Aydın, M. (1996). Uluslararası ilişkilerde yaklaşım, teori ve Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(1), 71-114.
- Baldwin, D.A. (Ed). (1993). *Neorealism and neoliberalism: the contemporary debate*. New York: Columbia University Press.
- Bostanoğlu, B. (1995). International relations theory as a social science . *The Turkish Yearbook of International Relations*, (25), 105-116.
- Brecher, Michael. (1999). *International Studies in the twentieth century and beyond: flawed dichotomies, synthesis, cumulation: ISA Presidential Address*. *International Studies Quarterly*, 43(2), 213-264.
- Brown, C., Robert, E., Petit, P. (Eds.). (1995). *International affairs: a companion to contemporary political philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Burchill, S. (2001). Realism and neorealism. In S. Burchill(Ed.) *Theories of International Relations*. New York, Palgrave.
- Cavoski, A. (2015). Idealism or realism in the process of EU Enlargement: The Case of Serbia. *East European Quarterly*, 43(4), 265-289.
- Cochran, M. (1995). Postmodernism, ethics and international political theory. *Review of International Studies*, 21(3), 237-250. doi:10.1017/S026021050011767X
- Crawford, R.M.A. (2000). *Idealism and realism in international relations:beyond the discipline*. London, Routledge.
- Çalış, Ş., Özlük, E. (2007). Uluslararası ilişkiler tarihinin yapı söküümü: İdealizm-realizm tartışması. *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, (18), 225-243.
- Evans, G., Newnham, J. (1998). *The penguin dictionary of international relations*, New York: Penguin.
- Gönlübol, M. (2014). *Uluslararası Politika: İlkeler Kavramlar Kurumlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Halliday, F. (1994). *Rethinking International Relations*, London: Macmillan.
- Hobson, J.M. (2000). *The state and international relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffman, S. (1977). An American social science: International relations. *Daedalus* 106 (3), 41-60.
- Hollis, M., Smith, S. (1990). *Explaining and understanding international Relations*. New York: Clarendon Press.
- Jackson, R. (2009). *International Relations as a Craft Discipline*. In: Navari, C. (eds) *Theorising International Society*. Palgrave Studies in International Relations Series. Palgrave Macmillan, London.
- James, A. (1964). Power Politics. *Political Studies*, 12(3): 307-326.
- Kaplan M. A., (1961). Is International Relations a Discipline?: *The Journal of Politics*, 23(3), 462-476.
- Keohane, R.O., Nye, J.S. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Boston: Little&Brown Company.
- Kornprobst, M. (2009). *International Relations as Rhetorical Discipline: Toward (Re-)Newing Horizons*. *International Studies Review*, Volume 11(1), 87–108.
- Krombach, H. (1992). *International Relations as an Academic Discipline*. *Millennium*, 21(2), 243–258. <https://doi.org/10.1177/03058298920210020701>
- Kurki, M. and Wight, C. (2021). *International Relations and Social Science*. In T. Dunne, M. Kurki and S. Smith (eds.) *International Relations Theory*. Fifth Edition: Oxford.
- Kurki, M. (2006). Causes of a divided discipline: Rethinking the concept of cause in International Relations theory. *Review of International Studies*, 32(2), 189-216.
- Lapid, Y. (1989a). Quo vadis international relations? Further reflections on the “nextstage” of international theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 18 (1), 77-88.
- Lapid, Y. (1989b) The third debate: on the prospects of international theory in a postpositivist era. *International Studies Quarterly*, 33 (3).
- Levy, J. (1997). Too important to leave to the other: history and political science in the study of international relations. *International Security*, 22 (1), 22-33.
- Lijphardt, A. (1974). *International relations theory: great debates and lesser debates*. *International Social Science Journal*, 26 (1).
- Little, R. (1999). *Historiography and international relations*. *Review of International Studies*, 25 (2), 291-299.

- Maliniak D. and others. (2018). Is International Relations a Global Discipline? Hegemony, Insularity, and Diversity in the Field. *Security Studies*, 27(3), 448-484.
- Miller, P.H. (1983). *Theories of developmental psychology*. New York: W.H. Freeman.
- Morgenthau, Hans J. (1970). International Relations 1965–1969. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, No. 390.
- Osiander, A. (2001). Sovereignty, international relations, and the westphalian myth. *International Organization*, 55(2), 251–287.
- Özlük, E. (2009). Uluslararası ilişkiler disiplininin soy kütüğü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (17), 237-260.
- Popper, K. (1959). *The logic of scientific discovery*. London: Hutchinson.
- Rice, D.A. (2006). An overview of the field of international relations. *International Law and Organizations*. (Spring Issue).
- Rosenau, J. (1976). International studies in a transnational world. *Millennium: Journal of International Studies*, 5 (1), 1-20.
- Schmidt, B. (1998). *The political discourse of anarchy*. Albany State: University of New York Press.
- Schreuer, C. (1993). The waning of the sovereign state: towards a new paradigm for international law, *European Journal of International Law*, 4, 447-471.
- Smith, S. (1987). The development of international relations as a social science. *Millennium: Journal of International Studies*, 16 (2), 189-206.
- Smith, S. (2000). The discipline of international relations: still an American social science?. *British Journal of Politics and International Relations*, 2(3), 374-402.
- Smith, T. (1995). A Wilsonian world. *World Policy Journal*, 12 (2), 62-66.
- Snow, C.P. (1993). *The Two Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sönmezoğlu F. (2019). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Thompson, J. A. (2010). Wilsonianism: The dynamics of a conflicted concept. *International Affairs*, 86(1), 27-47.
- Uluslararası İlişkiler Disiplini ve Türk Uluslararası İlişkileri. Akademik Perspektif, 08.11.2015, <http://akademikperspektif.com/2012/11/08/uluslararası-iliskiler-disiplini-ve-türk-uluslararası-iliskileri/>
- VANDERSLUIJ, S.O. (Der.) (2000). *The state and identity construction in international relations*. London: Macmillan.

© 2019 & 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

EXTENDED ABSTRACT

International relations refers to a concept and an interdisciplinary discipline that has been carried up to the present day within a historical framework and perspective, starting from Ancient Chinese, Ancient Greek and Roman civilizations. However, within the scientific method, as a monolithic field, it represents the mutual, varied, and conjunctural relationships that have existed throughout history among nations, kingdoms, and empires. The autonomy of international relations is a product of the recent period and corresponds to the first quarter of the 20th century. In this respect. The end of the First World War and the following year 1919 are widely accepted as a milestone.

As a discipline containing theory, its conceptualization started with the end of the First World War. The rise of actors in the post-war era coincided with the establishment of the League of Nations and the liberal order based on the free market economy under the hegemony of the Western World. The global influence of the liberal order and the emergence of non-governmental organizations, especially transnational companies, as new actors have begun to change the dynamics of the international system.

Like other autonomous disciplines in social sciences, the discipline of international relations has been shaped by the theoretical approaches including its structure and has been developed with theoretical discussions. The discipline studied in terms of theoretical framework and discussion by splitting it into three periods. Finally, It has been independent and a separate discipline from other social sciences with its own research areas, methods, and subjects. However, none of the theories that generated the discussions that were required for the development of international relations can provide a definitive solution or formula on their own. In fact, there is the problem of the uniform applicability of international relations to real life. This situation arises from the anarchic and exclusively chaotic structure of the international system. State and statesmen's behaviours that differ at the cyclical level are another factor. International relations, as a social sciences discipline, is not a precise quantitative science like physics, chemistry and mathematics, which are basic sciences. It is not possible to make a definite judgment as two times two is not four in international relations. The point highlighted and brought up as a criticism is applicable to all social sciences from time to time.

There have been various debates about the evaluation of international relations as an independent discipline. Talking about a sui generis and independent discipline, it is essential that it separates strictly from other disciplines, clarifies its own boundaries and field of study and expresses the structure and process with the working units (actors and roles). This is referred to as ontology. The epistemological ground created by the ontological perception of the experts, working in the discipline is a second condition for the formation of the discipline. On epistemic grounds, the existence of the problem of how ontology is evaluated and which procedures are used is required. The methodology is the answer to this problem. On the basis of the studies carried out, it requires the creation of terminology, the accumulation of the discipline and the communication of the discipline experts. International relations is described as a separate field with four aspects that is acknowledged to have sufficient maturity on an ontological and epistemological foundation, as well as in terms of methodology and terminology.

Considering the disappearance of the strict borders amongst countries with the impact of the rapid globalization process, neoliberal policies and the rise of new actors that came to the fore with their large capitals and wide influences. Although non-state actors are not as dominant as states, original theoretical explanations for the international system have various answers and evaluations for the development of the autonomous structure of the discipline in the future. While the mediatic and economic power of multinational companies came to the fore in the 20th century, the impact of social media, as an alternative to the traditional mainstream media, is also at the forefront besides the economic dominance of multinational structures. The impact of the 21st century's technological development on international relations has become important for the increasing number of actors.